

**KOERU LASTEAED
PÄIKESERATAS**

ÕPPEKAVA

SISUKORD

1. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA	3
2. ÕPPE – JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, PÕHIMÕTTED JA SISU	4
ÕPPE – JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED	4
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU	5
3. ÕPPE - JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS.....	6
PÄEVAKAVA	6
TEGEVUSKAVA KOOSTAMINE	7
4. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED NING KORRALDUS	8
ÜLDEESMÄRK	8
LOGOPEEDILINE TÖÖ	8
KOOLIVALMIDUS.....	9
LAPSE ARENGU JÄLGIMINE	10
ARENGUVESTLUS	10
5. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	12
6. KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS.....	14
7. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	16
ÕPPEKAVA LISAD	16

1. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA

ÜLDINFO

Koeru Lasteaed Päikeseratas on asutatud 20. veebruaril 1973.

Asukoht: Paide tee 15a
73001 Koeru
Järva vald
Järvamaa

Liik: munitsipaallasteasutus
Õppekeel: eesti keel

E- mail: Koeru.Lasteaed@jarva.ee
Telefon: 38 54 462
38 54 153

Koduleht: paikeseratasla.ee
FB leht: Koeru Lasteaed Päikeseratas

MISSIOON

Toetame lapse kujunemist õppimisvõimeliseks, elurõõmsaks, loovaks ja teistega arvestavaks isiksuseks, kes saab edukalt hakkama koolis ja kogu tänapäevases ühiskonnas.

VISIOON

Loome järjepidevalt paremaid võimalusi ja tingimusi tervikliku isiksuse kujunemiseks: siin on turvaline, kodune õpi-, mängu- ja kasvukeskkond.

LASTERÜHMAD

Suurus: 7 rühma (5 rühma Koeru majas, 2 rühma Vao majas): Nurmenukud, Kullerkupud, Pääsusilmad, Võililled, Sinililled, Rukkililled, Päevalilled.

Ühes aiarühmas on kohti 20+4 lapsele. Liitrühmas 18+2 ning sõimerühmas 14+2 lapsele. Rühmas võivad olla erivanuses lapsed.

2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, PÕHIMÕTTED JA SISU

- Lapsed on aktiivsed õppijad, omandavad eakohasel tasemel teadmisi, oskusi ja vilumusi; oskavad teha valikuid;
- Lapsed on iseseisvad ja loovad, julgevad oma ideid ja tundeid väljendada;
- Lapsed hoolivad oma perest, kodust, kodukohast, sõpradest, kodumaast ja keskkonnast;
- Laste arengut toetab lasteaia personali ja lastevanemate koostöö;
- Lapsel kujuneb terviklik ja positiivne minapilt.

Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, mis aitavad lapsel

- kavandada oma tegevust, teha valikuid;
- kasutada oma teadmisi erinevates olukordades;
- arutleda oma teadmiste ja oskuste üle;
- hinnata oma tegevust;
- tunda rõõmu enda ja teiste õnnestumiste üle;
- tulla toime kaotusega.

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED

- Üldõpetusliku tööviisi rakendamine põimides erinevaid alternatiivmetoodikate elemente (Hea Algus jms);
- Lõimitud õppetegevus;
- Õppe- ja kasvatustegevuse planeerimine on paindlik ning võimaldab pedagoogil vajadusel teha muudatusi;
- Mängu kaudu õppimine;
- Õues- ja avastusliku õppe rakendamine;
- Lapse individuaalsuse, arengutasemega arvestamine;
- Lapse kasvades ja arenedes lähtutakse põhimõttest – lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale ning tuntult tundmatule;
- Lapse tervise hoidmine ja edendamine, liikumisvajaduse rahuldamine;
- Lapse loovuse toetamine ja julgustamine;
- Lapse kaasamine tegevuste kavandamisel;
- Turvatunde ja eduelamuste tagamine;
- Projekt „Kiusamisest vaba lasteaed põhimõtete“ kasutamine;
- Lapse igakülgset arengut soodustava keskkonna loomine;
- Eesti rahvakommete, -traditsioonide, looduse väärtustamine;
- Teiste rahvuste, kultuuride ja nende eripäraga arvestamine;
- Lapse mitmekülgse arengu toetamine meeskonnatöö tulemusena;
- Kodu ja lasteasutuse koostöö edendamine;
- Kuulumine Ettevõtliku Kooli võrgustikku ja Ettevõtliku Kooli metoodikate kasutamine.

ÕPPE- JA KASVATUSTEgevuse SISU

Lapse elu ja ümbritsevat keskkonda käsitlevad teemad on välja toodud tabelina (Lisa 20).

Õppe- ja kasvatustegevus jaguneb kuude valdkonda:

- Mina ja keskkond
 - Loodus. Tehiskeskkond.
 - Liikluskasvatus.
 - Tervis ja sotsiaalne keskkond.
- Keel ja kõne
 - Kuulamine ja kõnelemine.
 - Lugemine ja kirjutamine.
- Matemaatika
 - Võrdlemine ja arvutamine.
- Kunst
 - Voolimine.
 - Maalimine ja joonistamine.
 - Meisterdamine ja kleepimine.
- Liikumine
 - Kehalise kasvatusalaste teadmiste (hügieen, ohutus, enesekontroll).
 - Võimlemine.
 - Põhiliikumised.
 - Tants.
 - Rütmika.
 - Liikumismängud.
 - Vaba aeg ja loodusliikumine.
- Muusika
 - Muusika kuulamine.
 - Rütmiline liikumine.
 - Laulmine.
 - Pillimäng.

Laps õpib erinevate tegevuste kaudu:

- Vaatlemine, uurimine, katsetamine;
- Iseseisev ja rühmatöö;
- Arutelu, vestlus, jutustamine;
- Ilukirjanduse ettelugemine, erinevate kirjandusžanride tutvustamine;
- Draamaõpe;
- Mäng: loov-, rolli-, lavastus-, sõna-, reegli-, näpu-, rütmi-, hääliku-, õppe-, liikumis- ning ehitismängud.
- Õppekäigud, matkad, ekskursioonid;

- IKT vahendite kasutamine: internet, video, projektor, kõlar, digifotoaparaat, nutitelefon, õppekeskkond Opiq, PowerPoint;
- Robootiliste vahendite kasutamine: Bee-Bot, LEGO We Do komplektid;
- Lugemine, kirjutamine;
- Laulmine, muusika-helide kuulamine;
- Kunstilised tegevused: voolimine, maalimine, kleepetöö, meisterdamine, joonistamine.

3. ÕPPE - JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

- Lasteaed korraldab õppe- ja kasvatustegevust õppeaastati.
- Õppe- ja kasvatustegevus toimub aastaringselt:
 - Põhiõpe kestab septembri II nädalast kuni mai II nädala lõpuni.
 - Mai III nädalast kuni septembri I nädala lõpuni ning koolivaheaegadel toimub õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade sisu kordamine, mänguline tegevus õues.

PÄEVAKAVA

1. Rühma päevakava määrab kindlaks laste päevarütmi, olenevalt nende east.
2. Vahelduvad laste igapäevatoimingud, mäng, vabategevused, kavandatud õppe- ja kasvatustegevused.
3. Päevakavasid korrigeeritakse vastavalt laste vanusele iga õppeaasta algul õppejuhi poolt.
4. Rühmade päeva- ja tegevuskavad kinnitab direktor käskkirjaga õppeaasta algul.

1 -3 AASTASTE LASTE PÄEVAKAVA

7.00-8.30	Lasteaeda tulek, vaba mäng, individuaalsed tegevused lastega
8.30	Hommiikusöök
9.00	Hommiikuring, õppetegevused, vaba mäng
11.00	Õueaeg
12.00	Lõunasöök
12.30	Puhkeaeg
15.00	Ärkamine, enesekorrastus
15.30	Õhtuoode
16.00-17.00	Vabamäng, individuaalsed tegevused lastega
17.00-18.00	Valverühm

4 – 7 AASTASTE LASTE PÄEVAKAVA

7.00-8.30	Lasteaeda tulek, vabamäng, individuaalsed tegevused lastega
8.30	Hommikusöök
9.00	Hommikuring, õppetegevused, vabamäng
11.00	Õueaeg
12.30	Lõunasöök
13.00	Puhkeaeg
15.00	Ärkamine, enesekorrastus, vabamäng
15.30	Õhtuode
16.00-17.00	Vabamäng, individuaalsed tegevused lastega
17.00-18.00	Valverühm

TEGEVUSKAVA KOOSTAMINE

Õpetaja kavandatud õppe- ja kasvatustegevused	Tegevuskordi nädalas				
	Sõim	3aastased	4aastased	5aastased	6-7aastased
Keel ja kõne	2	2	3	3	2
Lugema ja kirjutama õpetamine		1	1	1	2
Mina ja keskkond	1	1	2	2	3
Matemaatika	1	1	1	1	2
Liikumine	3	3	3	3	3
Muusika	2	2	2	2	2
Kunst	2	2	3	3	4
Tegevuste ajaline kestus	Kuni 10 minutit	Kuni 15 minutit	Kuni 20 minutit	Kuni 25 minutit	Kuni 35 minutit

- Iga rühm koostab endale nädalakava, lähtudes lasteaia tegevuskavast;
- Jälgitakse koduloolisuse printsiipi, lõimides õppe- ja kasvatustegevusi, valdkondi, teemasid;
- Nädalakavad on paindlikud, arvestatakse laste eripära ja individuaalsust;
- Õppetegevuse korraldust kajastavaks dokumendiks on ELIIS-keskkonnas olev päevik. Tegevused kantakse päevikusse ja tehakse päeva kokkuvõtte/analüüs lähtuvalt läbiviidud tegevuste eesmärkidest igapäevaselt aastaringelt;
- Nädala lõpus teeb õpetaja kokkuvõtte päevaanalüüside põhjal.

4. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED NING KORRALDUS

ÜLDEESMÄRK

Koguda informatsiooni, mida saab jagada:

1. Kolleegidega.
2. Vanematega.
3. Lapsega (aitab ise enda arengut ja edusamme näha).
4. Kasutada tegevuste, õppekavade planeerimisel.
5. Arvestada lapse individuaalsel arendamisel (eripära mõistmine, erivajaduste selgitamine).

Üks kord aastas viiakse läbi lapse arengu jälgimise mäng lapse sünnikuul (või esimesel võimalusel), mille järel viivad õpetajad läbi arenguvestluse lapsevanemaga ja annavad lapse kohta kirjalikult arengukirjelduse.

Rühma meeskonnaga analüüsitakse rühma arengutaset tervikuna õppeaasta lõpus.

Lapse arengu analüüsimisel lähtutakse:

- lapse enda individuaalsest arengust;
- riiklikus õppekavas toodud lapse arengu eeldatavatest üldoskustest;
- õppe- ja kasvatustegevuste valdkondade tulemustest.

Lapse arengu eeldatavaid tulemusi ei käsitleta kõigile kohustuslikuna, vaid üldtunnustatud tähistena, mis aitavad kavandada lapse arenguks vajalikke tegevusi.

LOGOPEEDILINE TÖÖ

Logopeed teeb kõikide rühmade lastega esmase kõnearengu vaatluse, fikseerib kõnehäired ja kinnitab laste nimekirja, kes vajaksid logopeedilist ravi. Kõnehäiretega lastega tööd alustav logopeed seab sisse päeviku, milles on lapse nimi, vanus ja rühm ning lühike iseloomustus kõnehäirest.

Logopeed planeerib eesmärgistatud tegevused ette vastavalt lapse vajadustele ja rühmas toimivatele tegevustele. Logopeed koostab lähtuvalt püstitatud eesmärkidest lapsele individuaalse arenduskava.

Logopeed annab lapse arengust tagasisidet õpetajale või lapsevanemale vestluse kaudu ja ELIIS keskkonnas. Õppeaasta lõpus teeb logopeed kirjaliku analüüsi tegevustest.

KOOLIVALMIDUS

Koolivalmidus on lapse valmisolek õpitegevuse alustamiseks, mis väljendub lapse soovis õppida, omandada uusi teadmisi, jälgida ja täita täiskasvanute selgitusi ja korraldusi. Koolivalmiduse kujunemist jälgitakse pedagoogide ja logopeedi poolt lapse arengu analüüsimise käigus kogu koolieelse perioodi vältel. Koolivalmiduse hindamine toimub lapse arengu analüüsimise põhjal.

Koolivalmiduse hindamiseks viiakse läbi:

- 1) Vaatlused (kogu aasta jooksul);
- 2) Juhendatud joonistamise vaatlus (sügisel, kevadel);
- 3) Koolivalmidusmäng (märtsis).

Koolipikenduse küsimustes nõustatakse lapsevanemat ja soovitatakse koolivälist nõustamismeeskonda (Rajaleidja).

Koolipikendusel olevatele lastele koostatakse individuaalne arenduskava ja tagatakse lasteaiakoht sobivas vanuserühmas. Vajadusel kaasatakse logopeedi ja eripedagoogi abi.

Koolivalmiduse kaardi koostamine

Lasteasutuse õppekava läbinule annab lasteasutus välja koolivalmiduse kaardi, milles on kirjeldatud lapse arengu tulemused. Vanem esitab koolivalmiduse kaardi kooli, kus laps asub täitma koolikohustust (Koolieelse lasteasutuse seadus § 16 lõige 5). Koolivalmiduse kaardis on kirjeldatud lähtudes koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast lapse arengu tulemused üldoskustes ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades, tuues välja lapse tugevused ja arendamist vajavad küljed. Lapse koolivalmiduskaart täidetakse iga koolimineva lapse kohta ning sellega tagatakse lapse sujuv üleminek lasteaiast kooli.

Koolivalmiduse kaardi koostamise põhimõtted on:

- Koolivalmiduse kaardi kaudu toimub lapsevanemale tagasiside andmine lapse arengu ja koolivalmiduse kohta.
- Koolivalmiduse kaart võimaldab jätkata koolis lapse arengu jälgimist, õpetuse individualiseerimist ja diferentseerimist ning vajadusel tugiteenuste osutamist.
- Koolivalmiduse kaardi koostavad rühma õpetajad koostöös liikumis- ja muusikaõpetaja, logopeedi ja lasteasutuse õppejuhiga.
- Lapsevanemale edastatakse lapse koolivalmiduse kaart paber kandjal, koopia säilitatakse lasteasutuses 5 aastat.

LAPSE ARENGU JÄLGIMINE

VALDKOND	VORM	AEG	LÄBIVIILJA
Lasteaeda tulek	Ankeet	Lasteaeda saabudes	Lapsevanem Õpetaja
Lapse arengu hindamine	Arengu jälgimise mäng	1 x aastas (lapse sünnikuul)	Õpetaja
Kirjalik analüüs	Arengukirjeldus	1x aastas	Õpetaja
Koolivalmidus	Joonistamistest	Sügis, kevad	Õpetaja
Koolivalmidus	6-7 a. lapse koolivalmidusmäng	Märts	Õpetaja
Lapse rahuloluküsitlus	Ankeet	Üle aasta (paaritu) Kevad	Õpetaja Õppealajuhataja Direktor
Arenguestlus	Vestlus	1x aastas	Lapsevanem Õpetaja
Arenguestlus (6-7a)	Vestlus	1x aastas (aprill, vajadusel ka varem)	Lapsevanem Õpetaja

ARENGUVESTLUS

1. Õpetaja ja lapsevanema vaheline usalduslik arutelu lapse soodsate tingimuste loomisest;
2. Koostöövõimaluste otsimine lasteaia ja kodu vahel lapse arendamiseks;
3. Õpetaja saab teavet lapse koduse käitumise kohta;
4. Lapsevanem saab teavet lapse käitumisest lasteaias;
5. Võimalus saavutada oma töös paremaid tulemusi.

Arenguestluseks ettevalmistus

- Lasteaiaõpetaja ja lapsevanem peavad olema arenguestluseks ette valmistatud. Lapsevanemale tuleb anda arenguestluse ettevalmistusleht nädal enne arenguestlust.
- Kui see on lapsevanema jaoks esimene arenguestlus, siis lasteaiaõpetaja selgitab kasutatavaid vorme ja läbiviimise protseduuri.
- Arenguestlus tuleks läbi viia privaatses kohas, ilma segavate asjaoludeta.

Vestluse läbiviimine

- Arenguestluse käigus täidetakse vastav vorm, mis jääb lasteaeda. Lasteaiaõpetaja ning lapsevanem kinnitavad oma allkirjaga arenguestluse kokkuvõtte vestluse lõpus näidates, et nad on kokkulepetest selgesti aru saanud.

- Kõik analüüsi all olevad punktid tuleb lahti rääkida. Lasteaiaõpetajatele ja lapsevanemale peab jääma aega kommentaarideks, küsimusteks, ettepanekuteks ja arvamusteks.
- Koostöös pannakse kirja valdkonnad, milles vajalik tähelepanelikum tegevus lapsega.
- Arenguvestluse kestvus ~30 minutit.

5. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Laps, kelle võimed ja tervislik seisund või muud omadused (keha-, kõne-, meele- või kognitiivne puue, emotsionaalsed ja käitumisraskused, üld- või eriandekus) erinevad sedavõrd, et tavapärase õpikeskkond ning õppe- ja kasvatusprotsess ei toeta tema võimete arengut piisavalt.

Erivajaduste märkamine

Õppeaasta esimeses pooles selgitab õpetaja välja oma rühmas erivajadustega laste olemasolu laste arengut ja käitumist jälgides. Selle põhjal avatakse vajadusel lapse arengu jälgimise kaart. Lisa

Logopeed kontrollib uue õppeaasta alguses kõikide 3-7aastaste laste kõnet, määratleb kõnepuude ja esitab kõnekorrektsiooni vajavate laste nimekirja direktorile. Logopeed informeerib lapsevanemaid, rühma õpetajaid ja teeb sissekande logopeedi päevikusse ELIIS keskkonnas.

Andekate laste puhul soodustatakse laste tegelemist oma lemmikalal (lisamaterjalid, koostöö lapsevanematega, individuaalne tegelemine, keerulisemad ülesanded).

Erivajadustega laste arengu toetamise korraldus ja tugiteenuste rakendamine

Erivajadustega lapsega tehtav töö lähtub konkreetse lapse erivajadustest ja arengutasemest. Sellest lähtuvalt viiakse läbi rühma nädalakava alusel kohandatud tegevusi (lihtsustatud või keerulisemad ülesanded) või individuaalseid tegevusi. Vajaduse korral koostatakse individuaalne arenduskava (IAK).

Töö erivajadustega lastega lähtub:

- Koolieelse lasteasutuse seadusest.
- Koolieelse lasteasutuse tervisekaitse-, tervise edendamise, päevakava koostamise ja toitlustamise nõuetest.
- Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast.
- Koeru Lasteaed Päikeseratas õppekavast.

Erivajadusega lapse, sealhulgas andeka lapse, arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteasutuse direktor. Töö eesmärk on lapse arengu igakülgne toetamine.

Individuaalse arenduskava koostamine on meeskonnatöö, millest võtavad osa rühmaõpetajad ja lapsevanemad. Vajaduse korral kaasatakse õpetajate abid, lasteaias logopeed/eripedagoog, muusikaõpetaja, liikumisõpetaja.

Meeskonnatööna hinnatakse lapse olemasolevaid oskusi ja erivajadust. Sõnastatakse ühised tegevuseesmärgid ja tegevused. Vajadusel tehakse muudatusi lapse kasvukeskkonnas.

Meeskonnatööna koostatakse individuaalne arenduskava (IAK) lapse arengu toetamiseks kindlaks ajavahemikuks. Perioodi lõpus tuleb meeskond uuesti kokku ja olenevalt lapse saavutatud arengutasemest kaalutakse, kas tuleks jätkata IAK rakendamist.

Logopeedilist abi vajavate lastega viib lasteaia logopeed läbi individuaalseid kõneravi tunde.

Eripedagoog tegeleb lapse psüühiliste protsesside arendamisega - taju, tähelepanu, mõtlemine, üldise koostööoskuse arendamine, vaimset pingutust nõudvates ülesannetes osalemisega.

Vajadusel tehakse koostööd lasteaia pidajaga (erispetsialistide kaasamine, rahastamine, õpetajate koolitamine, tugiisik jne).

Lastevanemate nõustamine

Vastavalt lapse arengu jälgimise tähelepanekutest, jagavad õpetajad koostöös logopeedi ja eripedagoogiga vajadusel lapsevanemale soovitusi lapsega spetsialistide poole pöördumiseks ja erivajaduse kindlaksmääramiseks (Rajaleidja nõustamiskeskus). Spetsialistidelt saadud kirjalikku kokkuvõtet lapse hetketasemest ja soovitusi õpetajale arendustegevuseks hoitakse konfidentsiaalsena asjasse puutuvate inimeste vahel.

Pedagoogid nõustavad lapsevanemaid lapse arengut puudutavatel teemadel (individuaalsed vestlused, arenguvestlus, koolitused lapsevanematele, kirjanduse soovitamine).

Lasteaia logopeed nõustab lapsevanemaid lapse keele ja kõne arengu seaduspärasustest ja kõnepuuetest.

Lapsega läbiviidav individuaalne arendustegevus on vanemale ja õpetajale nähtav ELIIS keskkonnas.

6. KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED

Lapse kasvamise ja arenemise eest vastutab perekond ning Koeru Lasteaed Päikeseratas töötajad toetavad lapsevanemate kasvatuspõhimõtteid. Lapse arengu toetamiseks tehakse igapäevaselt koostööd lapsevanemaga, mis põhineb avatud suhtlemisel, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel.

Lasteaia pedagoogid teavitavad regulaarselt lapsevanemaid lapse arengust ning rühma õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest.

Rühmaõpetajad toetavad lapsevanemaid ning vajadusel annavad nõu õppe- ja kasvatusküsimustes.

Lapsevanemale tutvustatakse lastevanemate koosolekul lasteasutuse õppekava ja rühma tegevuskava.

Lasteaias on laste tegevus perekonnale avatud. Lapsevanemaid kaasatakse osalema õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamisele ja läbiviimisele. Vanem on alati oodatud ühisürituste planeerimise, ettevalmistamise ja läbiviimise juurde.

Igapäevane infovahetus toimub vestluse teel, ELIIS keskkonnas, meilide, lasteaia facebooki ja infostendide kaudu.

Läbi rahulolu uuringute saame lapsevanematelt ja lapselt hinnangu lasteaia tegevusele.

KOOSTÖÖ VIISID:

- Hommiku- ja õhtuvestlused, mille käigus edastatakse enamasti igapäevast informatsiooni lapse tegevuse kohta;
- Kirjalikud teated ja kuulutused, sealhulgas tegevus-, nädala- ja päevakava ning muu info lasteaia tegevustest infostendil, ELIIS keskkonnas, lasteaia facebookis ja kodulehel;
- Üldkoosolek ja rühmakoosolekud üks kord aastas (sügisel);
- Ühisüritused, mis tulenevad nii lasteaia üldtööplaanist kui ka rühma tegevuskavast;
- Lapsevanemate kaasamine ühisürituste ettevalmistamisele ja korraldamisele ning läbiviimisele (näitused, heategevuslikud üritused, ekskursioonid, õppekäigud);
- Hoolekogu koosolekud neli korda aastas. Igast rühmast on valitud lasteaia hoolekokku vanem, kes tutvustab rühma koosolekutel hoolekogus eelmisel õppeaastal käsitletud teemasid;

- Arenguvestlus on pikemalt etteplaneeritud vestlus, mille käigus antakse kahepoolset tagasisidet lapse arengust ning kavandatakse mõlemapoolsed edasised tegevused lapse arengu toetamisel;
- Lasteaia ELIIS keskkond, facebook ja kodulehekülg, kus antakse jooksvat informatsiooni lasteaia tegevuste kohta;
- Rühmameilid;
- Rahulolu uuring, mille kaudu vanemad annavad tagasisidet lasteasutuse tegevusele ja teevad omapoolseid ettepanekuid;
- Koostöö logopeedi/eripedagoogi, lapsevanema ja õpetaja vahel individuaalse töö kavandamiseks erivajadustega lastele;
- Uute laste kohanemine lasteaiaa, kus kõikidel uutel lastel on koos vanemaga võimalus olla rühmas ja harjuda lasteaia päevarütmiga;
- Rühmades läbiviidavad avatud tegevused.

KOOSTÖÖ TEISTE HUVIGRUPPIDEGA

- Koeru Keskkool
- Koeru Muusikakool
- Teised haridusasutused
- Järva Vallavalitsus
- Piirkonna asutused ja ettevõtted
- Ajakirjandus, sotsiaalmeedia

7. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

- Õppekava rakendumise analüüsimine ja arendamine on pidev protsess. Selleks tuleb sisehindamise käigus süstemaatiliselt jälgida õppekava rakendumist ning lähtuvalt analüüsist seda arendada ja täiendada.
- Moodustatakse õppekava arenduse töörühm.
- Õppekava muudatused ja täiendused kooskõlastatakse pedagoogilises nõukogus ja hoolekogus iga õppeaasta alguses.
- Lasteaia õppekava kinnitab direktor.

Muudetud

Kooskõlastatud:

Pedagoogilises nõukogus 14.10.2020

Hoolekogus 20.10.2020

Kinnitan: Anu Kangur

Koeru Lasteaed Päikeseratas direktor

ÕPPEKAVA LISAD

1. 6- 7aastaste laste koolivalmidusküsimustik	LISA 1
2. 6-7aastaste laste joonistamistest	LISA 2
3. Matemaatika ainekava	LISA 3
4. Tervisekasvatuse ainekava	LISA 4
5. Loodus- ja keskkonnakasvatuse ainekava	LISA 5
6. Eesti keel kui teine keel	LISA 6
7. Ehitismängud lasteaias	LISA 7
8. Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted	LISA 8
9. Valdkond Mina ja keskkond	LISA 9
10. Valdkond Keel ja kõne	LISA 10
11. Valdkond Matemaatika	LISA 11
12. Valdkond Kunst	LISA 12
13. Valdkond Liikumistegevus	LISA 13
14. Valdkond Muusika	LISA 14
15. 6- 7aastaste laste üldoskused	LISA 15
16. 6- 7aastaste laste arengu eeldatavad tulemused valdkonniti	LISA 16
17. Lasteaia laul	LISA 17
18. Lasteaia tunnistus	LISA 18
19. Koeru Keskkooli infoleht 1. kl lapsele	LISA 19
20. Lapse elu ja keskkonda käsitlevad teemad	LISA 20
21. 2- 6aastase lapse üldoskused	LISA 21
22. Koeru Lasteaed Päikeseratas – Õiend	LISA 22
23. Arengutabel	LISA 23

LISA 9

Valdkond: MINA JA KESKKOND

Valdkonna „Mina ja keskkond” eesmärgid, sisu ning korraldus

Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- 1) Mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- 2) Saab ettekujutuse oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) Väärtustab nii eesti kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- 4) Väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ja ohutult;
- 5) Väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- 6) Märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Valdkonna „Mina ja keskkond” sisu jaguneb järgmiselt:

- 1) **Sotsiaalne keskkond:** mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad ja kombed, teised rahvused Eestis, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, ohuallikad ning ohutu käitumine;
- 2) **Tehiskeskkond:** ehitised, kodumasinad, jäätmed, ühissõidukid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus;
- 3) **Looduskeskkond:** kodukoha loodus, loodusvaatlused, muutused looduses, elukeskkond ja selle mõju tervisele, inimese mõju loodusele.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ja korraldades:

- 1) Valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast, mis hõlmab sotsiaalset, loodus- ja tehiskeskkonda, sh tervise- ja liikluskasvatust:
 - Teemasid ja vaadeldavaid objekte valides lähtutakse **koduloolisuse printsiibist**, st üldjuhul tutvutakse nende objektidega, millega on lapsel vahetu kontakt, mille toel tekib lapsel arusaam looduse terviklikkusest ja seostest looduses;
- 2) õhutatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades tal ümbritsevat tajuda erinevate meelte ja aistingutega: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides ning kuulates helisid;
- 3) lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;

- 4) õhutatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ning märgatust ja kogetust järeldusi tegema;
- 5) suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama ning hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

Õppetegevused:

- õppekäigud
- õpperajad
- katsed ja uurimused
- töö looduses ja loodusnurgas
- matkad ja piknikud
- vaatlus
- vestlus
- kuulamine
- jutustus
- arutelu
- kirjandus
- praktiline tegevus
- erinevad mängud

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Teema	2 aastane	3-4 aastane	5-6 aastane	7 aastane
SOTSIAALNE KESKKOND Mina	Nimetab täiskasvanu küsimisel oma eesnime.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime. 2. Vastab õigesti küsimusele, kas ta on tüdruk või poiss. 3. Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea aastates või näitab seda sõrmedel. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo (tüdruk, poiss). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab end tutvustada. 2. Teab oma kohustusi ja õigusi. 3. Kirjeldab enda omadusi ja huve.

<p>Perekond ja sugulased</p>		<p>1. Nimetab pereliikmeid: ema, isa, õde, vend. 2. Teab õdede ja vendade nimesid</p>	<p>1. Kirjeldab oma perekonda (pereliikmed + onu ja tädi, pereliikmete nimed ja perekonnanimed). 2. Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas. 3. Räägib oma pere traditsioonidest.</p>	<p>1. Teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi. 2. Mõistab, et pered võivad olla erinevad 3. Jutustab oma vanavanematest.</p>
<p>Kodu ja kodukoht</p>	<p>Nimetab, kes kodus elavad (ema, isa, õde, vend, koer, kass).</p>	<p>1. Vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta. 2. Nimetab oma kodukoha või kodukoha alevi nime (nt Ervita küla, Koeru). 3. Oskab nimetada täiskasvanu abiga oma ema-isa töökohta või ametit kirjeldada. 4. Osutab jalutuskäigul kodukoha tuntumatele asutustele: kool, kauplus, arstikeskus.</p>	<p>1. Kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja, nimetab koduse aadressi. 2. Nimetab oma kodukoha tuntumaid asutusi (kool, kauplus, postkontor, apteek, arstikeskus, kultuurimaja). 3. Nimetab kodu asukoha ja aadressi: linnas/alevis (tänav, linn), maal (talukoha nimi) 4. Tutvub Koeru Maarja Magdaleena kirikuga, vabadussõja mälestussambaga, Koeru muuseumiga.</p>	<p>1. Oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta. 2. Teab kodust aadressi ja telefoni 3. Oskab nimetada Koeru piirkonna vaatamisväärsusi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koeru Kõrts, • Koeru Kihelkonnakivi vabadussamba platsil, • Aruküla mõis ja selle juurde kuuluvad tiigid, kaev, valitsejamaja, kabel. • Koeru kirik • Luuletaja Kalju Lepiku mälestusmärk jne. <p>4. Nimetab kodukoha ettevõtteid ja asutusi (Koeru Keskkool, Koeru Kultuurimaja, Koeru Päästekomando, Konesko, Koeru Hooldekodu, lille-, ehitus- ja toidukauplused jne). 5. Kirjeldab oma koduvalla lipul ja vapil kujutatut.</p>

Lasteaed	Suudab kohaneda lasteaia päevakava, elurütmi ja rühmatöötajatega.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab nimetada oma rühma nime. 2. Suudab leida oma koha rühmas (kapp, voodi, käterätik). 3. Nimetab rühmas olevaid esemeid. 4. Ütleb küsimise korral rühmakaaslaste ja õpetajate ning õpetajaabi nimed. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab oma lasteaia nime (Koeru Lasteaed Päikeseratas). 2. Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu. 3. Teab nimetada lasteaiatöötajaid ja nende tegevusi. 4. Teab oma, võõra ja ühise tähendust. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab lasteaia aadressi. 2. Teab, et lasteaia kohta saab informatsiooni internetist l/a kodulehelt. 3. Nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust. 4. Kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühmareegleid ja traditsioone.
Kool				<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab kooli kui õppimise kohta. 2. Oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed koolist erineb.
Ametid, elukutsed, tööd	Püüab matkida lihtsamaid töövõtteid.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi. 2. Matkib lihtsamaid töövõtteid. 3. Asetab töövahendid kokkulepitud kohta. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab nimetada vanemate ameteid. 2. Kirjeldab üldtuntud elukutseid oma kodukohas. 3. Loetleb tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid. 4. Põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajadust. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid. 2. Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust. 3. Mõistab töö vastutuse tähtsust. 4. Soovib osaleda jõukohastes töödes kodus ja lasteaias. 5. Selgitab raha otstarvet.
Kodumaa, teised rahvused Eestis	Osaleb pealtvaatajana vanemate ja täiskasvanute poolt korraldatavatel kodumaale tähtsatel üritustel.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osaleb jõukohasel viisil vanemate ja täiskasvanute tegevuses kodumaale tähtsatel päevadel (ruumide kaunistamine, laulude laulmine, tantsimine, peoriie kandmine jm). 2. Leiab Eesti lippu nähes erinevate värvide seast Eesti lipu värvid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid. 2. Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp. 3. Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi, kala). 2. Teab Järva valla sümboleid. 3. Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta Koerut. 4. Teab Eesti Vabariigi presidendi nime, teab Järva vallavanema nime. 5. Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli ning teab nende kombeid ja traditsioone. 6. Suhtleb teisest rahvusest

				lastega. 7. Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Leedu, Soome, Rootsi, Venemaa).
Tähtpäevad, pühad ja kombed		1. Räägib oma sünnipäevast (kuidas tähistatakse). 2. Nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.	1. Kirjeldab tähtpäevi peres. 2. Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (vastlad, mardipäev, kadripäev) ja nendega seotud tegevusi.	1. Teab Eesti rahva traditsioone ja kombeid. 2. Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, emakeelepäev, lastekaitsepäev, sõbrapäev jm). 3. Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaias või kodus (kolmekuningapäev, volbripäev, jaanipäev, hingedepäev jm). 4. Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone (vabariigi aastapäev, võidupüha).
Üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid		1. Teab mõistete hea ja paha tähendust. 2. Meeldetuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab.	1. Teab mõistete õige ja vale tähendust. 2. Teab üldtuntud viisakusreegleid. 3. Tunneb ja järgib lauakombeid.	1. Teab mõistete ausus ja autus tähendust ning oskab vastavalt käituda. 2. Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades (kaupluses, teatris, kirikus, kalmistul jm). 3. Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.
Sõprus ja abivalmidus	Jagab mänguasju rühmakaaslastega.	1. Küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid. 2. Oskab haiget saanud sõpra lohutada.	1. Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi. 2. Oskab sõpra lohutada ja abistada. 3. Oskab andeks anda ja leppida.	1. Oskab luua ja hoida sõprussuhet; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla. 2. Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsetes ja leppides.
			1. Märkab kaaslast ja oskab teisi	1. Oskab kirjeldada oma

Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus			arvestada. 2. Oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt (rõõm, mure).	emotsioone ja tundeid. 2. Oskab kaasinimeste suhtes tähelepanelikult käituda (vanemad, vanavanemad).
Suhtumine erinevustesse			1. Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keeleline, rassiline, vanuseline, tervisest tulenev) ja abivahendeid (prillid, ratastool, vaegnägemine-valge kepp, vaegkuulmine-kuuldeaparaat).	1. Oskab arvestada iseenda arvamustest erinevaid huve ja arvamusi. 2. Teab nimetada erivajadustega inimestele vajalikke abivahendeid. 3. Pakub abi erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires.
TEHIS-KESKKOND Ehitised	Tunneb ära ja osutab lasteaiale.	Tunneb ära oma kodu ja lasteaia ning tuttavad teenindusasutused.	1. Kirjeldab kodumaja omapära: maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus. 2. Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ning teab nende otstarvet. 3. Oskab kirjeldada lasteaia õueala ning seal kasutatavaid vahendeid.	1. Oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ning nende otstarvet. 2. Oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale (puit, kivi jm). 3. Teab kust on võimalik Koeru alevis osta ehituseks vajalikke materjale. 4. Oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (kauplus, juuksla, polikliinik, pank, apteek, kingsepatöökoda, kaubanduskeskus). 5. Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (mõis, kirik, kõrts).

Kodumasinad		Oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja – elektroonikat (kell, pliit, külmkapp, pesumasin, televiisor, arvuti).	Kirjeldab kodumasinaid ja elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte.	Kirjeldab kodumasinaid ja – elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte (kirjeldused on täpsemad, võivad lisanduda põllutöömasinad).
Sõidukid	Oskab küsimise korral osutada autole ja nimetada seda.	Oskab küsimise korral nimetada sõidukeid (auto, rong, buss, lennuk, laev, tramm, troll).	Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet.	Oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid (kraanaauto, prügiauto, teerull).
LOODUS-KESKKOND		Leiab loodusest prahti ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta (prügikast, prügikott, ämber).	Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sorteeritakse.	1. Teab, miks on vaja prügi sorteerida (paber, plast, patareid). 2. Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi. 3. Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine).
Jäätmed				
Tervise väärtustamine			1. Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (nt tervislik toitumine, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted). 2. Oskab nimetada, millised tegevused võivad põhjustada haigust (nt külmetumine).	1. Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine. 2. Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (näited tervisliku käitumise ja riskikäitumise vältimise kohta). 3. Teab, mis on haigus. 4. Teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist (nt suitsetamine, sh passiivne, alkoholi tarvitamine, vägivald).
Hammaste tervis		1. Teab hammaste hooldamise vahendeid. 2. Harjab hambaid täiskasvanu abiga.	1. Peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel. 2. Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).	1. Selgitab, miks tekib hambakaaries (hambaaugud). 2. Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus.

Tervislik toitumine		Nimetab toiduaineid.	Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.	Oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.
Inimkeha tundmine	Osutab küsimise korral silmadele, suule, ninale.	Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele	Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust.	1. Selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena. 2. Teab tüdruku ja poisi erinevusi.
Ohutus ja turvalisus		Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid).	1. Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit/vedelik, lahtine tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud, ehitised). 2. Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (talvel jääle minek; mängimine ohtlikes kohtades, nt tänaval, liivakarjääris, ehitisel; ujumine täiskasvanu järelvalveta; rattasõit kiivrita). 3. Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole. 4. Nimetab hädaabinumbri 112. 5. Selgitab, miks ei tohi võõraga kaasa minna.	1. Teab ja tunnetab ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud). 2. Teab, millised on turvalise käitumise reeglid erinevates situatsioonides ja keskkondades. 3. Nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada. 4. Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus, teadvuseta või raskelt vigastada saanud kaaslane). 5. Selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/maal või metsas.
Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets- ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad		1. Tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest. 2. Oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud.	1. Oskab nimetada oma kodukoha olulisemaid veekogusid (Aruküla mõisa tiik, Väinjärv, Norra allikad). 2. Oskab nimetada tuntumaid seemni ja kirjeldada neid, mis kasvavad kodukoha metsas.	1. Oskab kirjeldada kodukoha loodust (park, mets, suur ja eriline puu jne), nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi ja putukaid. 2. Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või mis kasvavad kodukoha põldudel.

<p>Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng</p>	<p>Oskab küsimise korral osutada tuttavale loomale ja tema kehaosadele (kass, koer, saba, kõrvad, silmad jne).</p>	<p>1. Oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma ja tema kehaosi. 2. Oskab küsimise korral nimetada tuttavat lindu. 3. Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (kodus).</p>	<p>Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust ja öelda, kus nad elavad.</p>	<p>1. Nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja –viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust. 2. Teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine).</p>
<p>Putukad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng</p>	<p>Oskab osutada ja nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, mesilane).</p>	<p>Oskab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, sipelgas, mesilane).</p>	<p>Teab putukate elupaiku: mesilane ja mesilastaru, sipelgas ja sipelgapesa.</p>	<p>Oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku.</p>
<p>Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng</p>	<p>1. Leiab täiskasvanu abil loodusest ja pildilt lille, puu ja seene. 2. Osutab ja nimetab täiskasvanu abiga õuna, kartulit, porgandit.</p>	<p>1. Eristab tuntumaid puu ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi: õun, pirn, kartul, porgand, kaalikas, peet, kurk, tomat. 2. Oskab osutamise korral nimetada erinevatel aastaegadel tuttavaid lilli: sinilill, lumikelluke, võilill; lilleosad: vars, õis, lehed. 3. Oskab nimetada osutamisel, kus mingi taim kasvab (metsas või aias). 4. Nimetab ühte mürgi –ja söögiseent: kärbseseen, puravik; seene osad: kübar, jalg</p>	<p>1. Oskab nimetada ning kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju. 2. Nimetab, kuidas kasutatakse erinevaid köögivilju. 3. Nimetab mõned söögiseened ja mõne mürgiseene. 4. Oskab nimetada erinevaid metsa- ja aiataimi.</p>	<p>1. Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (marjad: mustikas, maasikas, pohl, sõstar, tikker; puud: õunapuu, pirnipuu, kirsipuu, toomingas, pihlakas; köögiviljad: kurk, tomat jm), selgitab, milleks neid kasutatakse (moos, mahl, kompott, marineeritud kurgid, seemed jne). 2. Oskab öelda, mis aastaajal välmivad puuviljad. 3. Oskab nimetada ravimtaimi: kummel, raudrohi, piparmünt jm.</p>

Öö ja päev: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses		Oskab küsimise korral iseloomustada ööd (on pime) ja päeva (on valge, päike paistab).	Eristab ning nimetab päeva ja ööd (päeva ja öö vaheldumise iseloomustamine ning seostamine taimede ja loomade tegevusega).	Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.
Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused		Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (talvel sajab lund, on külm; suvel on soe, saab ujuda).	Oskab nimetada kõiki aastaagu ja neid iseloomustada.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada. 2. Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (kevadepäevade seemnete külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine; suvel mererannas päevitamine, veekogudes ujumine, jalgrattaga sõitmine; sügisel lehtede riisumine; talvel suusatamine jne). 3. Oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (ehitavad pesa, toidavad poegi, talveuni, rändamine lõunasse ja sealt tagasi jm).
Ilmastik: Erinevad ilmastiku- nähtused		Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund, vihma, päike paistab).	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid. 2. Teab õhu vajalikkust ja kasutamist. 	Selgitab ilmastikunähtuste seost aastaegadega.
Inimese mõju loodusele: loodushoid, säätsev areng		<ol style="list-style-type: none"> 1. Mõistab, et lilli nopitakse vaid vaasi panekuks ja väikeses koguses. 2. Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mõistab, et joogivett on vaja kokku hoida (hambapesu, nõudepesu, joogiks võetud vesi). 2. Mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida (kustutab toast lahkudes tule). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt. 2. Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele.

			<p>3. Teab, et inimene saab talvel loomi aidata.</p> <p>4. Mõistab, et on vaja istutada puid ja muid taimi.</p> <p>5. Oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses jm.</p>	<p>3. Teab, kuidas loomi talvel aidata ja oskab seda teha.</p> <p>4. Teab, kuidas viga saanud või inimese poolt hüljatud looma aidata.</p> <p>5. Teab prügi sorteerimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi (pudelid, paber, olmeprügi).</p> <p>6. Soovib osaleda koduümbruse looduse korrastamises.</p>
<p>Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ning loomadele</p>		<p>Teab, et taimed ja loomad vajavad vett ja toitu.</p>	<p>1. Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust ja õhku.</p> <p>2. Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimesele.</p>	<p>Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele.</p>
<p>LIIKLUS</p> <p>Valgusfoor ja tänava ületamine</p>		<p>1. Teab valgusfoori ja tulede tähendust (punane, kollane, roheline).</p> <p>2. Teab mõisteid <i>sõidutee</i> ja <i>kõnnitee</i>.</p>	<p>1. Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ning nende tähendust.</p> <p>2. Teab, kuidas sõiduteed ületada.</p> <p>3. Oskab ületada tänavat jalgrattaga (jalgratas käekõrval).</p> <p>4. Teab, mis on sebra, kuidas seda ületada ja kus asuvad lasteaiale lähimad sebrad (koolimaja ja Aruküla mõisa juures).</p>	<p>1. Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda.</p> <p>2. Teab, kuidas ületada ristmikku ja sebra.</p> <p>3. Teab, kus asuvad Koeru alevis sebrad.</p> <p>4. Teab liiklemise erinevusi maal ja linnas.</p> <p>5. Oskab kasutada hädaabi numbrit 112.</p>
<p>Liiklusmärgid</p>		<p>Teab liiklusmärkide tähtsust (aitavad ohutult liigelda).</p>	<p>Teab liiklusmärkide tähendusi.</p>	<p>1. Teab, kuidas käituda ühissõidukist väljudes.</p> <p>2. Teab rulluislude, rula ja rattaga sõitmise nõudeid (kiiver, põlve- ja küünarnukikaitsmed, ohutud</p>

				paigad).
Sõidukid		1. Teab liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid. 2. Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver).	1. Teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust. 2. Oskab ühissõidukis käituda (sõidupilet, ei sööda ega jooda).	
Helkur, turvatool ja – vöö		Teab helkuri kasutamise vajalikkust.	1. Teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust sõidukis. 2. Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes. 3. Oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kanda.	Teab, kuhu kinnitada helkurribad.

LISA 10

Valdkond: KEEL JA KÕNE

Keele ja kõne õpetuse eesmärgid, sisu ning korraldus

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- 1) tuleb toime igapäevases suhtluses;
- 2) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesist lauseehitust;
- 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Valdkonna „Keel ja kõne” sisu on:

- 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- 2) suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- 3) lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõigis tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 3) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi ning lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- 4) õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi seostatult mängude ja igapäevategevustega (nt nimekirjade koostamine, joonistusele pealkirja kirjutamine, kaardi või kirja kirjutamine täiskasvanu abiga).

Üldteemad:

- Suhtlemine
- Grammatika
- Sõnavara
- Häälamine
- Kirjalik kõne

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Üldteema	2 aastased	3 aastased	4 aastased	5aastased	6aastased	7aastased
Suhtlemine	1. Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal. 2. Eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut. 3. Kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega. 4. Vastab täiskasvanu küsimusele ja korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, häälitsuse või 1-2 sõnalise ütlusega.	1. Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga. 2. Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm) 3. Kommenteerib enda ja/või kaaslase tegevust 1-2 lausungiga. 4. Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja	1. Algatab ise aktiivselt suhtlust. 2. Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses. 3. Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta. 4. Kommenteerib enda ja kaaslase tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausungiga. 5. Räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest. 6. Jutustab pildiseeria järgi,	1. Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevus-situatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (nt Miks ta nii tegi? Kuidas teha?). 2. Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust. 3. Kasutab õigesti mõningaid viisakus-väljendeid.	1. Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt Kus ja kellega ta elab? Kas tal on lapsi). 2. Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist. 3. Püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teema- muutusega. 4. Annab edasi kuulnud teksti (nt muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil. 5. Jutustab pildi või	1. Kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtluseesmärgidest. 2. Valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps, täiskasvanu) ja/või suhtlusolukorrast (kodu, võõras koht). 3. Mõistab kaudseid ütlusi (nt ruumis on aken lahti. Otsene ütlus: Pane aken kinni! Kaudne ütlus: Mul on jahe).

		tegevusega. 5. Loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust.	öeldes iga pildi kohta uue lausungi.	4. Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust. 5. Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega. 6. Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval). 7. Loeb peast kuni 4 realisi liisusalme/luuletusi. 8. Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.	kogemuse põhjal seotud lausungitega. 6. Jutustades seob lausungeid peamiselt sõnadega ja siis, siis, ja. 7. Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.	4. Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid. 5. Tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info. 6. Räägib sellest, mida hakkab tegema (plaanib välikäes tuttavaid tegevusi). 7. Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust). 8. Jutustamise ajal parandab ja täiendab oma teksti.
Grammatika	1. Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses	1. Mõistab ning kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5	1. Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid.	1. Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid. 2. Kasutab kõnes	1. Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks, jookseb	1. Kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja

	<p>grammatiliselt vormistamata 1-2 sõnalisi lauseid (nt Miku õue p.o Mikk tahab õue minna).</p> <p>2. Kasutab üksikuid käände- ja pöördevorme juhulikult mõne sõna puhul (nt ainsuse omastav, osastav, tegusõna 3. pööre).</p> <p>3. Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhulikult 2-3 vormis.</p> <p>4. Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (ei taha), kuuluvus (tädi lusikas), asukoht (emme siia), omadus (auto katki), subjekti-objekti suhe (issi anna pall).</p>	<p>sõnalisi lihtlauseid.</p> <p>2. Kasutab kõnes õigesti enamikku käändevorme.</p> <p>3. Kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt Joonista! Istu!).</p> <p>4. Kasutab kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (nt sõidab, laulavad).</p> <p>5. Kasutab kõnes õigesti tegusõna ma- ja da-tegevusnime (nt hakkame mängima, ma ei taha mängida).</p>	<p>2. Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (sidesõnad: ja, aga).</p> <p>3. Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt sõitis, laulsid).</p>	<p>nud ja tud kesksõnu (nt söödud-söönud).</p> <p>3. Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (suur- suurem-kõige suurem).</p> <p>4. Kasutab tingivat kõneviisi (mängisin, mängiksin).</p> <p>5. Ühildab sõnu arvus (karu<u>d</u> söö<u>vad</u>) ja käändes (ilusale lille<u>le</u>; punase pall<u>iga</u>).</p> <p>6. Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lilledel).</p>	<p>kivini).</p> <p>2. Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt lugeb p.o loeb; mõmmi maga p.o mõmmi magab; lillene p.o lilleline; seen kasvab all kuuse p.o seen kasvab kuuse all) ning osutab neile.</p> <p>3. Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (loetakse, pesti).</p>	<p>mitmuses, sh harva esinevaid (nt olev kääne: arstina).</p> <p>2. Kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhete väljendamiseks: hommikust õhtuni).</p> <p>3. Kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt palju linde, konni, autosid).</p> <p>4. Kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (poeb-pugema; siga-sead).</p> <p>5. Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (...siis...), tingimust (kui..., siis), eesmärki (...et...).</p>
--	--	---	---	---	---	---

<p>Sõnavara</p>	<p>1. Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis. 2. Kasutab nimi- ja tegusõnu (nt näu p.o kiisu, anna, opa p.o võta sülle) ase- ja määrsõnu (nt siia, seal, nii). 3. Mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras.</p>	<p>1. Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi. 2. Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta ise on kokku puutunud. 3. Kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu. 4. Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt lapsed, riided). 5. Kasutab tagasõnu (all, peal, sees, ees, taga) ruumisuhete tähistamiseks.</p>	<p>1. Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt kuusk, kask – puud; tuvi, kajakas – linnud). 2. Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi (käpad, saba, rool). 3. Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (tuttmuks, kelgumägi) ja tuletisi (täpiline, laulja).</p>	<p>1. Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (nt lühike – pikk, must – puhas). 2. Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt arg, kaval, igav). 3. Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu: <i>hommik, päev, õhtu, öö</i>. 4. Moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt tikkudest maja – tikumaja; nuga õuna koorimiseks – õunanuga).</p>	<p>1. Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu <i>eile, täna, homme</i>. 2. Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (nt jookseb, lippab, sibab). 3. Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (joonistaja, joonistus, jooneline). 4. Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt veereb – veeretab; sõidab – sõidutab). 5. Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt 2 sõna (nt lilled: tulp, roos).</p>	<p>1. Selgitab kuulnud kujundlike väljendite (tuul ulub, kevad koputab aknale) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid. 2. Kasutab kõnes mõningaid abstraktse (so mittekogetava vastega) tähendusega sõnu (nt tundeid, vaimset tegevust tähistavaid sõnu: <i>mõtlen, arvan, julge, lahke</i>). 3. Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu. 4. Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu. 5. Kasutab õigesti aja- ja</p>
------------------------	---	--	---	--	--	---

						<p>ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast).</p> <p>6. Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt sõidukid, elusolendid, tähtpäevad, kehaosad).</p>
Hääldamine	<p>1. Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna.</p> <p>2. Hääldab sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid, nt a, e, i, o, u, p, m, t, l.</p>	<p>1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.</p> <p>2. Hääldab õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla r, s, k, õ, ü).</p>	<p>1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.</p> <p>2. Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt -nt, -lt, -mp jne).</p>	<p>1. Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid.</p> <p>2. Hääldab õigesti 3-4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu.</p> <p>3. Hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2 silbilistes tuttava tähendusega sõnades.</p> <p>4. Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt taburet, banaan, diivan).</p>	<p>1. Kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.</p>	<p>1. Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu.</p> <p>2. Hääldab õigesti võõrhäälikuid tuttavates sõnades (nt fanta, šokolaad).</p>

<p>Kirjalik kõne</p>	<p>Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamise ja pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta.</p>	<p>1. Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte. 2. Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid ettelõetud tekste. 3. Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt tass-kass, pall-sall, tuba-tuppa), osutades pildile või objektile.</p>	<p>1. Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas. 2. Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti. 3. Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.</p>	<p>1. Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõna (va häälikuühendites). 2. Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul). 3. Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime).</p>	<p>1. Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, kasutades abivahendeid) 1-2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu. 2. Määrab hääliku asukohta (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas. 3. Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt koli-kolli (III v); koli-kolli (II v); koli-kooli (III v); koli-kooli (II v)). 4. Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).</p>	<p>1. Nimetab ja kirjutab enamiku tähti. 2. Veerib 1-2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita) ja eksib sageli. 3. Häälib õigesti 1-2 silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu. 4. Kirjutades märgib õigesti 1-2 silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikustruktuuri (nt lähen koli). 5. Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut. 6. Jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid. 7. Muudab</p>
-----------------------------	--	--	--	---	--	--

						täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt koll-kool; linna (III v)-lina; tibu- tippu). 8. Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri.
--	--	--	--	--	--	--

LISA 11

Valdkond: MATEMAATIKA

Matemaatikaõpetuse eesmärgid, sisu ja korraldus

Õppe- ja kasvatuseesmärgid on, et laps:

- 1) rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal;
- 3) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma päevategevusi;
- 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- 6) suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil;
- 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Matemaatika sisu on:

- 1) hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid.

Üldteemad:

- Asjade maailm – esemete järjestamine ja rühmitamine, orienteerumine ajas ja ruumis, hulgad.
- Kujundite maailm – tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid.
- Suuruste maailm – suurused ja mõõtühikud.
- Arvude maailm – loendamine, arvud, liitmine ja lahutamine.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) innustatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama ning selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemetes erinevusi ja sarnasusi ning oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;

- 2) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ning kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, ergutades sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) suunatakse last ümbritsevat matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- 5) toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist erinevates objektides sarnaste ja erinevate tunnuste ning omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Üldteema	2-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus vms) järgi hulgaks. 2. Leiab erinevate esemete hulgast <i>palju</i> ja <i>üks</i>. 3. Loendab asju kolme piires ning vastab küsimusele <i>mitu on?</i> 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Otsustab, kas nimetatud ese kuulub (ei kuulu) moodustatud hulka. 2. Paaride moodustamisega (üksühesesse vastavusse seadmisega) saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades <i>sama palju, ühepalju</i> ehk <i>võrdselt</i>. 3. Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on poisid ja tüdrukud). 2. Võrdleb esemete hulki paardesse seades ning otsustab, mida on <i>rohkem kui, vähem kui</i>. 3. Tutvub arvudega 10ni. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni. 2. Oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu. 3. Tunneb numbrimärke. 4. Võrdleb arve (<i>on suurem kui, on väiksem kui</i>). 5. Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab. 6. Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mõtestab arvude rida 12ni. 2. Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+, -, =). 3. Oskab koostada matemaatilisi jutukesi kahe etteantud hulga järgi.
Suurused	Näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur-väike).	Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (suurem-väiksem), pikkuse (pikem-lühem), laiuse (laiem-kitsam) järgi ning kasutab mõisteid.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Järjestab esemeid kõrguse järgi (kõrgem-madalam). 2. Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Järjestab kuni 5 eset suurstunnuse järgi. 2. Leiab vaadeldavast objektist silma järgi <i>suurema-väiksema-sama suure</i> ning kontrollib objekte kõrvutades. 3. Hindab kaugust silma järgi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte cm, m ja km; massimõõtu kg ning mahumõõtu liiter; rahaühikuid kroon ja sent ning kasutab neid mängutegevustes. 2. Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud

				<p>4. Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga.</p> <p>5. Järjestab raskuse ja paksuse järgi.</p>	mõõtevahendiga.
Geomeetrilised kujundid	<p>1. Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisseasetamise teel.</p> <p>2. Kompimise-veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, sh ringi ja ruutu.</p>	Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujundiga sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja tänavalt.	Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ja ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast.	<p>1. Koostab mustreid, laob pilte kujunditest.</p> <p>2. Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse vm järgi.</p>	Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik ja kolmnurk).
Orienteerumine ajas	Vestleb ööle ja päevale iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus	<p>1. Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel, vestluses vm).</p> <p>2. Eristab hommikut ja õhtut (kirjeldab tegevusi).</p>	Teab ööpäeva osi <i>hommik-päev-õhtu-öö</i> ; kirjeldab tegevusi ja sündmusi <i>eile-täna-homme</i> .	<p>1. Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi.</p> <p>2. Eristab mõisteid <i>kiiresti-aeglaselt, varsti, hiljem, kohe</i>.</p>	<p>1. Teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud ja –päeva.</p> <p>2. Määrab kellaega täistundides ning koostab päevakava.</p> <p>3. Kasutab kõnes õigesti sõnu <i>enne, praegu, hiljem-varem, noorem-vanem</i>.</p>
Orienteerumine ruumis	Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub <i>ülal-all, kõrval, ees-taga</i> .	Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: <i>ülal-all, ees-taga</i> (minu ees, minu taga jne).	<p>1. Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (seisan Kerdo taga; olen kapi ees).</p> <p>2. Määrab vasakut ja paremat poolt.</p>	<p>1. Määrab eseme asukohta teise eseme suhtes: <i>all-peal, kohal, keskel, ääres, vasakul-paremal</i>.</p> <p>2. Orienteerub ruumis (õues) juhendite järgi.</p>	Orienteerub tasapinnal (paberil).

LISA 12

Valdkond: KUNST

Kunstiõpetuse eesmärgid, sisu ja korraldus

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid objekte ja sündmusi ning oma kujutlusmaailma;
- 3) vaatab, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ning tarbeesemeid;
- 4) kasutab õpituid voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) vaatab kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Valdkonna „Kunst” sisu on:

- 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine;
- 3) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada oma maailmanägemust;
- 2) suunatakse last jälgima kaaslasti päeva jooksul vabas või konkreetses tegevuses, vaatlema ümbritsevat looduses ja tehiskeskkonnas, väljasõidul ettevõttesse või farmidesse ning kasutama saadud tähelepanekuid voolides, maalides ja meisterdades;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ning loovaalt kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks tema isikupärane väljendusviis;

- 6) korraldatakse kunstitegevusi ka õues ning kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule kui ka liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- 7) innustatakse last tehtut analüüsima ja arutlema, miks kujutas ta esemeid ja nähtusi just sellisel viisil, mis materjale ja tehnikaid ta kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töösse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Sisuplokid	2 aastane	3-4 aastane	5 aastane	6-7 aastane
Kujutamine ja väljendamine	<p>1. Suunamisel annab kritseldustele tuttavate inimeste, esemete ja nähtuste nimed.</p> <p>2. Abistab täiskasvanut erinevate liivast, lumest jne vormide moodustamisel.</p> <p>3. Muudab olemasolevaid vorme ja väljendab soovi nende taastamiseks.</p>	<p>1. Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest</p> <p>2. Leiab kritselduste hulgast nime(tuse) andmist või loo jutustamist väärivaid kujundeid.</p> <p>3. Leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, punase ja rohelise värvi.</p> <p>4. Kujutab tuttavaid asju ja nähtusi, lähedasi inimesi ning nimetab, mida kujutas.</p>	<p>1. Kujutab natuurist inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamaks.</p> <p>2. Jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiatest.</p> <p>3. Kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt.</p> <p>4. Valib mõtte teostamiseks sobivaimana tunduvad vahendid.</p> <p>5. Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat.</p>	<p>1. Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks.</p> <p>2. Püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades.</p> <p>3. Jutustab temaatilistes töödes tegelaste tegevusest, omavahelistest suhetest ning tegevusajast ja -kohast.</p> <p>4. Rõhutab kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga.</p> <p>5. Tunneb ümbritsevas esinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, taevasinine jne).</p>
Kujundamine	Matkib täiskasvanu liigutusi tegutsemisel erinevate	Kaunistab (täppidega, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt	1. Koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustririba eseme äärise	1. Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata. 2. Kujundab

	kunstivahenditega.	lillepotti, paberit, taskurätti, papptaldrikut, palli, sokki, plastiliinist plaati, kivi jne).	kaunistamiseks (tass, taskurätt jne). 2. Kujundab õpetajaga koos tähtpäevakaardi sündmuse meeleoluga sobivate motiividega. 3. Valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šablooni või templi abil selle omavalitud kohale esemel (kruusil, taldrikul, pluusil jne).	kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistatavat eset. 3. Selgitab omavalmistatud (voolitud, volditud, meisterdatud) esemete otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib. 4. Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi.
Voolimine	1. Mudib ja tükeldab voolimismaterjali, vajutab tekkinud tükikesi soovi korral alusele kinni, võtab uuesti lahti ja liidab suuremateks tükkeks. 2. Käte ja sõrmedega annab voolimismaterjalile erineva kuju, surub seda kokku ja venitab, vajutab sõrmedega materjali sisse auke.	1. Õpetajat jäljendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale. 2. Teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid. 3. Rullib savitükki ja muudab rullimise tulemusel tekkinud vormi kuju, andes edasi esemetele iseloomulikke tunnuseid. 4. Juhendamisel ühendab lihtsaid detaile omavahel. 5. Vajutab ümarvormi pihkude ja sõrmede vahel õhemaks.	1. Õõnestab ümarvorme süvendit põidlagaga vajutades. 2. Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades. 3. Nii ümar- kui ka piklikke vorme töödeldes loob soovitud esemeid. 4. Ühendab voolitud detaile omavahel. 5. Tutvub erinevate voolimismaterjalidega (nt pabermass, soolataigen jne.). 6. Püüab jaotada ühte tükki kaheks kuni neljaks võrdseks osaks. Eraldada suuremast tükist osi väiksemate detailide loomiseks.	1. Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära. 2. Valmistab õpetajaga koos uusi voolimissegusid. 3. Niisutab voolingute ühenduskohti esemete tugevdamiseks. 4. Erinevaid vorme ühendades voolib iseseisvalt mitmesuguseid esemeid, loomi, inimesi, kujutades neid lihtsamates kehaasendites ja tegevuses. 5. Juhendamisel silub detailide ühenduskohad. 6. Kaunistab oma voolingut sõrmede vahel voolitud väikeste detailidega.

				<p>7. Oskab kujutada plaadile reljeefseid pilte.</p> <p>8. Meeskonnatöona valmib kompositsioon kindlal teemal (muinasjutu vms järgi).</p>
Joonistamine	Tõmbab erineva suunaga jooni ja kritseldab (algul võib pliiats olla kas sinine, punane või roheline).	<p>1. Tekitab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (rasvakriitide, pehmete pliiatsitega jne) erinevaid jälgi (täppe ning vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid, lainelisi, katkendlikke ja spiraalseid jooni), püsides paberi piirides.</p> <p>2. Juhendamisel püüab joonistada ümmargusi ja kandilisi kinnisvorme.</p> <p>3. Joonistab kontuurseid korrapäratu kujuga kinnisvorme.</p> <p>4. Meeldetuletamisel hoiab õigesti pliiatsit ja teisi joonistusvahendeid.</p> <p>5. Suudab kujutada natuurile sarnaseid, lähedasi esemeid, asju, inimest (nt peajalgsed).</p>	<p>1. Jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks.</p> <p>2. Joonistab ning värvib pindu värvi- ja viltpliiatsitega, kriitide ja söega, muutes joonte tihedust.</p> <p>3. Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta.</p> <p>4. Kujundite värvimisel ületab minimaalselt piirjoont.</p>	<p>1. Kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt.</p> <p>2. Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid, varieerides käe liikumise suunda.</p> <p>3. Sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni.</p> <p>4. Kujutab täpsemalt esemete vormi ja kuju. Annab edasi õigeid proportsioone, osi ja detaile.</p> <p>5. Kujutab esemeid mälu, natuuri, sõnalise kirjelduse ja fantaasia põhjal.</p> <p>6. Saab hakkama inimeste, loomade ja lindude kujutamise vastavalt nende tegevusele.</p>
Maalimine	1. Laps tutvub esmalt ühe või kahe värviga korraga, eelistades nt sinist ja/või kollast tooni (punane võib olla ehmatav).	<p>1. Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu.</p> <p>2. Trükib näpuvärvidega</p>	<p>1. Võtab pintslile vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu.</p> <p>2. Teeb objektidele väiksemaid detaile</p>	<p>1. Segab värve uute toonide saamiseks.</p> <p>2. Kasutab töös eri jämedusega pintsleid.</p> <p>3. Väldib värvide</p>

	<p>2. Kannab värvi õpetaja antud värvise pintsliga paberile spontaansete, teadvustamata liigutustega.</p> <p>3. Jätab paberile jäljendeid õpetaja poolt värviga kaetud švammiga, templiga jne.</p> <p>4. Juhendamisel teeb näpuvärviga täppe ja erineva suunaga jooni.</p>	<p>sõrmede ja kogu käega.</p> <p>3. Vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga.</p> <p>4. Juhendamisel võtab pintsliga paraja koguse värvi, loputab pintslit vees.</p> <p>5. Juhendamisel asetab pintslit pintslialusele, ei määri ennast ega ümbrust.</p>	<p>pintslivajutuste ja –tõmmetega.</p> <p>3. Ei kata maalides juba küllaldaselt kaetud pinda korduvalt.</p> <p>4. Valib ise värvid ja kasutab neid vastavalt teemale.</p> <p>5. Juhendamisel katab algul värviga suurema kujundi, millele lisab detailid (koerale käpad, saba; näole-silmad, nina, suu).</p> <p>6. Suunamisel loob maalile sobiva tausta, jätab vähe katmata pinda.</p>	<p>määrduvist.</p> <p>4. Kasutab töös pintslit erinevalt (pintslit otsa ja külge).</p> <p>5. Meeldetuletusel annab värvidega edasi meeoleolu, aastaegadele iseloomulikke tunnuseid.</p> <p>6. Valib kujutamiseks episoodide muinasjutust, teatrietendusest, oma elamustest jne.</p> <p>7. Kasutades tuttavaid tehnilisi võtteid koostab mitmesuguseid mustri-kombinatsioone ja motiive.</p>
<p>Meisterdamine</p>	<p>Laps rebib pabeririba küljest tükke ja liimib neid (lund, rohtu, täppe vms) täiskasvanu abiga (liimimiseks võib anda ka juba varem valmis lõigatud või rebitud tükke).</p>	<p>1. Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ning rebib paberist tükke.</p> <p>2. Katab aluspinna liimiga, puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid.</p> <p>3. Juhendamisel saab hakkama liimimiseks vajalike töövahendite kasutamisega (pintsel, pintslialus, lapp, liimimisalus).</p> <p>4. Ettenäitamisel ühendab erinevaid materjale (looduslik materjal ja paber; suled ja paber jne).</p> <p>5. Matkib täiskasvanu</p>	<p>1. Rebib ja lõikab paberist ribad ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest.</p> <p>2. Lükib paelale, traadile vms auguga esemeid.</p> <p>3. Valib meelepärasteid meisterdamisvahendeid (looduslikku ja tehismaterjali, paberit vms) ning neid omavahel ühendades või materjale kombineerides loob oma töö.</p> <p>4. Voldib ettenäitamise järgi etapiliselt kaasa tehes lihtsaid objekte (paat, lennuk, müts).</p>	<p>1. Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke, objekte jne.</p> <p>2. Valib eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivamad või leiab oma võtmed.</p> <p>3. Valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides.</p> <p>4. Punub ribadest lihtsa pinna nt järjehoidja, juhendamisel punub palmikut.</p> <p>5. Saab juhendamisel</p>

		<p>tegevust lihtsa mänguasja valmistamisel (nt päkapikk-käbile müts).</p> <p>6. Ettenäitamisel võidib paberi pooleks.</p>	<p>5. Kasutab suunamisel materjali (nt liimi, paberit, riidet jne) otstarbekalt.</p>	<p>hakkama nõõbi riide külge õmblemisega.</p> <p>6. Saab hakkama haamri ja naelte käsitlemisega.</p>
<p>Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist</p>	<p>1. Suunavate küsimuste abil leiab piltidelt, illustratsioonidelt tuttavaid esemeid, näitab ja püüab neid nimetada.</p> <p>2. Rõõmustab ja elavneb äratundmisrõõmust.</p>	<p>1. Vaatleb pilte, näidistõid ja raamatuillustratsioone ning vastab küsimustele.</p> <p>2. Näitab teistele oma kunstiteost ja räägib sellest.</p>	<p>1. Vaatleb oma algatusel raamatuillustratsioone ja kunstiteost ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust.</p> <p>2. Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud, ning nimetab, mis materjale ta on oma töös kasutanud.</p> <p>3. Suhtub heasoovlikult kaaslaste töödese.</p>	<p>1. Märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeleolu.</p> <p>2. Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis juhtub pärast.</p> <p>3. Kasutab raamatuillustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid (sh skulptuure) oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.</p>

LISA 13

Valdkond „Liikumine”

Liikumisvaldkonna eesmärgid, sisu ja korraldus

Liikumisvaldkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- 1) laps tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Valdkonna „Liikumine” sisu on:

- 1) liikumisalased üldteadmised;
- 2) põhiliikumised;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad;
- 5) tants ja rütmika.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevusi regulaarselt korrates;
- 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega, nt jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: kui kehalisi harjutusi tehakse korrapäraselt, kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- 4) ergutatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslasi arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema ning mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 5) arendatakse põhiliikumisi, koordineerimist, rühti ja tasakaalu, liikumisvõimet ja peenmotoorikat (täpsust, näo- ja sõrmelihaste kontrollimise oskust) ning antakse tagasisidet.

Liikumisõpetuse õppesisu reguleeritakse nelja liikumisõpetuse vormi kaudu. Need on:

- 1) tegevused tunnis (põhiliikumised, liikumismängud, loovliikumine jne);
- 2) tervistavad tegevused (hommikune liikumine meeleolu loomiseks, sirutused ja puhkepausid teiste õppetegevuste vahel, õuetegevused jne);
- 3) aktiivne puhkus (spordi- ja tervisepäevad, perespordipeod);
- 4) tegevused looduses (tervisematkad, loodusrännakud jms).

Üldteema	2 aastane	3 aastane	4 aastane	5 aastane	6 aastane	7 aastane
Liikumis-teadmised	<p>1. Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult.</p> <p>2. Liigub õpetaja juhendamisel ohutult.</p>	<p>1. Valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided.</p> <p>2. Arvestab rühmakaaslasi aktiivses tegevuses.</p>	<p>1. Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi.</p> <p>2. Järgib meeldetuletamise korral hügieeninõudeid.</p>	<p>1. Nimetab kodukohas harrastatavaid spordialasid ja peetavaid spordivõistlusi.</p> <p>2. Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid (nt topispalli) ohutult, sobival viisil ja kohas.</p> <p>3. Õpitud tegevustes kasutab ohutuid liikumisviise.</p>	<p>1. Osaleb lasteaia spordipäeval.</p> <p>2. Talub kaotust võistlusemängudes.</p> <p>3. Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires.</p> <p>4. Mõistab hügieeninõuete olulisust.</p> <p>5. Õnnetuse või ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanu.</p>	<p>1. Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase.</p> <p>2. Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele.</p> <p>3. Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest (valides sobivad paigad ja vahendid).</p> <p>4. Peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust.</p>
Põhi-liikumised	<p>1. Ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste.</p> <p>2. Kõnnib piiratud pinnal.</p> <p>3. Säilitab kõndides ja joostes sihi.</p> <p>4. Hüpitab käes palli ja jälgib selle suunda.</p>	<p>1. Sooritab põhiliikumisi.</p> <p>2. Säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal.</p>	<p>1. Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes.</p> <p>2. Teeb koordinaatsiooni, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.</p>	<p>1. Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes.</p> <p>2. Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi.</p> <p>3. Teeb harjutusi väikevahenditega.</p>	<p>1. Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses.</p> <p>2. Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisaülesandeid.</p>	<p>1. Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised.</p> <p>2. Säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu.</p> <p>3. Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt</p>

						korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.
Liikumismängud	<ol style="list-style-type: none"> Mängib koos juhendaja ja kaaslastega kõnni- ja jooksumänge. 	<ol style="list-style-type: none"> Mängib matkiva sisuga 1-2 reeglina kõnni- ja jooksumänge. Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu. 	<ol style="list-style-type: none"> Mängib 2-4 reeglina liikumismänge. Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel. 	<ol style="list-style-type: none"> Mängib kollektiivseid võistlusemänge. Osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt joonejooksud). Tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu. 	Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes.	<ol style="list-style-type: none"> Võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusriba läbimine). Mängib sportlike elementidega mängu (korvi visked, jalgpall jne). Organiseerib ise liikumismänge. Kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.
Spordialad: võimlemine	<ol style="list-style-type: none"> Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi. Jookseb veereva vahendi (palli, rõnga) järel. 	<ol style="list-style-type: none"> Sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega. Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ning kaaslastega. Teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi. 	<ol style="list-style-type: none"> Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni. Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus. 	<ol style="list-style-type: none"> Teeb vahenditega (palliga, hübitsaga) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti. Valitseb oma liigutusi, koordineerimise ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes. Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi. 	<ol style="list-style-type: none"> Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu. Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu. 	<ol style="list-style-type: none"> Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval. Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene. Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.
Spordialad:	Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest	<ol style="list-style-type: none"> Veab tühja kelku. Sõidab kelguga 	Kasutab suuskadel liikudes käte abi ja	<ol style="list-style-type: none"> Veab üksi, kahekesi, kolmekesi 	<ol style="list-style-type: none"> Suusatab vahelduva libiseva 	<ol style="list-style-type: none"> Osaleb kelguvõistlustel

Kelgutamine, suusatamine	laskumisel.	iseseisvalt nõlvast alla. 3. Liigub suuskadel otsesuunas.	keppide tuge.	kelgul kaaslast. 2. Kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid (nt haarab esemeid). 3. Suusatades kasutab libisemist.	sammuga. 2. Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga.	(kaugusele ja täpsusele). 2. Sõidab nõlvakust alla põhiasendis. 3. Suusatab koordineeritud liikumisega. 4. Käsitseb suusavarustust iseseisvalt.
Spordialad: ujumine Koeru lasteaias puudub ujula			Kasutab sihipäraselt abivahendeid (rõngast, kätiseid, nn nuudlit).	1. Mängib veemänge ega karda vett. 2. Järgib basseini kasutamise ja hügieenireegleid ning õpetaja juhendamisel ka ohutusreegleid.	1. Hingab vette. 2. Kasutab ujumisoskuse harjutamiseks abivahendeid.	1. Ujub abivahendiga. 2. Järgib basseini kasutamise ohutusreegleid.
Tants ja rütmika	1. Kasutab liikudes rütmipille juhendaja abil. 2. Sobitab juhendaja abil liikumist muusika järgi.	1. Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi. 2. Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos.	1. Sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi. 2. Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile.	1. Jäljendab liikumisega erinevaid rütme. 2. Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele. 3. Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt.	1. Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga. 2. Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.	1. Sooritab rühmalikumisi ühel ajal kaaslasega. 2. Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele. 3. Väljendab liikumise kaudu emotsioone. 4. Kasutab liikudes loovalt vahendeid (8rätikud, linte, rõngaid).
Vaba aeg loodusliikumine	Mängib vabamängus iseseisvalt.	1. Matkab õpetajaga või vanematega looduses. 2. Teeb kaasa kuni	1. Algatab iseseisvalt mängu. 2. tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.	1. Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt.	Suudab sõita tõukerattaga ja kaherattalise rattaga, suusatada ning	1. tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul. 2. Mängib lihtsamaid

		500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis.		2. Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.	liikuda rulluiskudel.	maastikumänge.
--	--	--	--	--	-----------------------	----------------

LISA 14

Valdkond „Muusikaõpetus”

Muusikaõpetuse eesmärgid, sisu ja korraldus

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Valdkond „Muusika” sisu on:

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine;
- 3) muusikalis-rütmiline liikumine;
- 4) pillimäng.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ja korraldades:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalane tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades, nagu „Keel ja kõne”, „Kunst” jne; muusika on igapäevaelu osa nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;
- 6) muusikapalade (laulude, muusika kuulamise palade, tantsude ja mängude, pillilugude) valikul arvestatakse laste huve ning ea- ja jõukohasust.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Muusika-tegevuse liigid	2-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased	7 aastased
Laulmine	Kuulab ja jälgib õpetaja laulu.	<ol style="list-style-type: none"> Huvitub laululistest tegevustest; püüab õpetajaga kaasa laulda (lauldes kaasa nt üksikuid silpe, sõnu, laululõike). Osaleb laulude esitamises (plaksutab või laulab kaasa). 	<ol style="list-style-type: none"> Laulab rühmaga samas tempos. Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule. 	<ol style="list-style-type: none"> Laulab väljahingamisel loomuliku häälega. Esitab laule rühmaga samas tempos. Laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule. 	<ol style="list-style-type: none"> Laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist. Laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ning esitab neid rühmas. 	<ol style="list-style-type: none"> Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule. Esitab neid laule nii rühmas kui ka üksi.
Muusikalis-rütmiline liikumine	Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (nt paigaltammumine, keerutamine, üksikult, koosjalu, hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine).	Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (nt kõnd ja jooks, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine, keerutamine paarilisega).	<ol style="list-style-type: none"> Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt plastilise intoneerimise ehk loova liikumisega). Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt põlvetoestikõnd ja –jooks, liikumine hanereas ja ringis). Osaleb laulumängudes. 	<ol style="list-style-type: none"> Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetrumit (nt liigub hanereas ja ringis nii üksi kui ka paaris). Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente. 	<ol style="list-style-type: none"> Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpaksummu ja eesgaloppi. Kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi). 	<ol style="list-style-type: none"> Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikaliste väljendusvahendite (tempo dünaamika, register, muusika meeleolu), nt kasutab külj- ja eesgaloppi ning hüpaksummu. Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga.
Muusika kuulamine	Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.	Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha vmt).	<ol style="list-style-type: none"> Kuulab laulu või muusikapala. Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas 	<ol style="list-style-type: none"> Kuulab laulu ja muusikapala huviga. Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid 	<ol style="list-style-type: none"> Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants). Väljendab loovalt muusika kuulamisest 	<ol style="list-style-type: none"> Kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohast sõnavara. Näitab tegevuses

			tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega. 3. Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule.	erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu, näiteks järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega või, tundes ära õpitud laulu (kuuldes nii meloodiat kui ka sõnu), hakkab kaasa laulma.	saadud elamusi.	üles loominguist initsiatiivi, toetudes oma kogemusele kuulnud palade suhtes (nt jutustab, mida kuulis muusikas). 3. Eristab vokaal- ja instrumentaal- muusika lihtsamaid žanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul).
Pillimäng	Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi).	Mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, randmekuljustel, väikesel trummil ja marakal.	1. Mängib rütmipille (nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid, pandeirat) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks. 2. Eristab kuulates neid tämbri järgi.	1. Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille. 2. Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja – lauludele.		

LISA 15

6-7AASTASTE LASTE ÜLDOSKUSED

Mänguoskused

7 eluaasta

- 1) Täidab erinevaid rolle;
- 2) Suudab mängu käigus probleeme lahendada, jõuda kaaslastega kokkuleppele;
- 3) Tunneb rõõmu võidust;
- 4) Talub kaotust võistlusmängus;
- 5) Kasutab mängus loovalt erinevaid vahendeid.

Tunnetus – ja õpioskused

- 1) Kavandab ja kontrollib oma tegevusi, seab eesmärged, tegutseb sihipäraselt, lõpetab alustatud tegevuse;
- 2) Suudab kontrollida oma emotsioone ja käitumist;
- 3) Toetub tegutsedes tegevusele antavale tagasisidele, teiste hinnangutele, võrdlusele teistega;
- 4) Tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- 5) Tegutseb uues olukorras täiskasvanu sõnalise juhendamise järgi;
- 6) Katsetab, konstrueerib, uurib kasutades oma teadmisi ja varasemaid kogemusi uues vormis;
- 7) Suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi;
- 8) Kasutab nii kaemuslik – kujundlikku kui ka verbaalset mõtlemist, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt;
- 9) Kasutab kaaslastega arutlevat dialoogi;
- 10) Huvitub sotsiaalsetest suhetest, räägib rohkem endast ning tunneb huvi teiste vastu;
- 11) Orienteerub oma teadmistes, kasutab neid uusi ülesandeid lahendades;
- 12) Kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- 1) Mõistab teiste tundeid ja nende mitteverbaalseid väljendusi;
- 2) Kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
- 3) Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda, muudab seda vastavalt tagasisidele;
- 4) Suudab oma emotsioone ja käitumist kontrollida;
- 5) Oskab tugevaid emotsioone sobival viisil väljendada;
- 6) Oskab teistega arvestada ning suhtub nende tegevusse sallivalt;
- 7) Algatab mängu ja tegevusi;
- 8) On tundlik oma ebaõnnestumiste ja teiste hinnangute suhtes;
- 9) Otsib mõistmist ja kaasaelamist oma tunnete;
- 10) Hoolib väiksematest, osutab abi;
- 11) Arutleb lihtsamate eetiliste probleemide üle, teeb vahet hea ja halva vahel nii enda kui ka teiste puhul;
- 12) Oskab teistega arvestada ja teha koostööd.

LISA 16

6-7 AASTASE LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED

Valdkond Mina ja keskkond (sotsiaalne-, tehis-, looduskeskkond)

- 1) Tutvustab ja kirjeldab ennast, enda omadusi, huve jne.;
- 2) Kirjeldab oma kodu, perekonda, peretraditsioone;
- 3) Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid;
- 4) Nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone;
- 5) Mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused;
- 6) Oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku;
- 7) Julgeb keelduda tegevusest, kui neis osalemine kahjustab teda ennast ja teisi;
- 8) Kirjeldab, kuidas keskkond ja inimeste käitumine võivad mõjutada tervist;
- 9) Järgib isikliku hügieeni nõudeid, sh hammaste hoidmist ja hooldamist;
- 10) Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt;
- 11) Kirjeldab kodukoha loodust, teab lilli, seeni, loomi, puid;
- 12) Kirjeldab loodust ja inimese tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aasta;
- 13) Selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele, inimestele tähtsad;
- 14) Selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest;
- 15) Mõistab ja märkab enda (teiste) tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale;
- 16) Kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm;
- 17) Teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita.

Valdkond Keel ja kõne

- 1) Tuleb toime nii täiskasvanu kui eakaaslasega suheldes: arvestab teda ja suhtluskohta;
- 2) Saab aru kuuldu sisust, reageerib sellele;
- 3) Suudab oma mõtteid kõnes edasi anda;
- 4) Jutustab pildi, teksti, oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, kirjeldab oma tundeid;
- 5) Kasutab aktiivselt liitlauseid;
- 6) Kasutab kõiki käände- ja pöördevorme ainsuses ja mitmuses;
- 7) Valdab suhtlemiseks piisavalt sõnavara, suudab vajadusel ise sõnu moodustada;
- 8) Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid, nii oma kõnes kui etteöeldud sõnu korrates;
- 9) Tunneb tähti ja veerib kokku 1-2 silbilisi sõnu, tunneb kirjpildis ära mõned sõnad;
- 10) Kirjutab joonistähedega 1-2 silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega;
- 11) Teab peast luuletusi ja laule.

Valdkond Matemaatika

- 1) Määrab esemete hulga ühise tunnuse ning jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi;
- 2) Võrdleb hulki, kasutades mõisteid rohkem, vähem, võrdselt;
- 3) Teeb loendamise teel 12 piires kindlaks esemete arvu, teab arvude järjestust;
- 4) Tunneb numbrimärke, oskab neid kirjutada;
- 5) Liidab ja lahutab 5 piires, tunneb märke +, -, =;

- 6) Koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi;
- 7) Järjestab kuni 5 eset kindla tunnuse järgi;
- 8) Rühmitab esemeid asendi – ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi;
- 9) Kirjeldab oma asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õues ja tasapinnal;
- 10) Oskab öelda kellaega täistundides;
- 11) Nimetab nädalapäevi, kuid, aastaaegu ning teab oma sünnikuud ja – päeva;
- 12) Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõtevahendiga;
- 13) Eristab raha - ja mõõtühikuid ning teab, kuidas ja kus neid kasutatakse;
- 14) Leiab erinevate kujundite hulgast ringi, ruudu, kolmnurga, ristküliku, kera, kuubi ning kirjeldab neid.

Valdkond Kunst

- 1) Leiab ümbritsevat vaadeldes erinevaid objekte, detaile ja nendevahelisi seoseid, kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil;
- 2) Väljendab joonistades, maalides, voolides, meisterdades meeleolusid, fantaasiaid;
- 3) Kasutab töö loomisel erinevaid vahendeid;
- 4) Kujutab objekte neile iseloomulike tunnuste kaudu;
- 5) Keskendub alustatud tegevusele, loob oma kunstitöö;
- 6) Loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades, räägib nende otstarbest;
- 7) Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid, vahendid eseme kaunistamiseks;
- 8) Kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu.

Valdkond Muusikaõpetus

- 1) Laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega;
- 2) Laulab eakohaseid rahva – ja lastelaule rühmas, ansambelis, üksi;
- 3) Suudab laulu või muusikapala kuulata ja seda iseloomustada;
- 4) Eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu;
- 5) Eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille;
- 6) Mängib eakohastel rütmi – ja meloodiapillidel õpitud lauludele, instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge;
- 7) Mängib lastepillidel, oskab mängida orkestris;
- 8) Liigub vastavalt muusika meeleolule;
- 9) Väljendab ennast loovalt muusikalis – rütmilise liikumise kaudu.

Valdkond Liikumine

- 1) Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele;
- 2) Peab liikudes ja mängides kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid;
- 3) Sooritab põhiliikumisi vabalt, liigutused on koordineeritud, rütmilised;
- 4) Teeb painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;
- 5) Säilitab tasakaalu seistes ja liikudes;

- 6) Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses domineerivat kätt;
- 7) Matkib harjutusi tehes täiskasvanut;
- 8) Sooritab rütmiliikumist ühel ajal kaaslastega;
- 9) Liigub enda tekitatud rütmi järgi ühtlase ja vahelduva tempoga;
- 10) Kasutab erinevaid võimlemisvahendeid;
- 11) Mängib sportlike elementidega mängu (jalgpall);
- 12) Peab kinni mängureeglitest;
- 13) Nimetab erinevaid spordialasid, Eesti tuntumaid sportlasi.

LISA 20

LAPSE ELU JA ÜMBRITSEVAT KESKKONDA KÄSITLEVAD TEEMAD

Teema	Teema avamine
Aastaajad	nende vaheldumine; muutused taime ja loomariigis; inimeste riietus; tööd aias ja põllul; laste mängud ja tegevused eri aastaegadel; kuud
Ilmastik	ilmastiku muutused; öö ja päeva vaheldumine; tuul; sademed; temperatuuri muutumine; aastaajad
Mina	Vanus; ees- ja perekonnanimi; sugu; huvid; pere; kodune aadress
Inimene ja loodus	loodushoid; looduskaitse; säästlikkus looduses; inimese mõju loodusele; jäätmed
Kalad ja kahepaiksed	kodu- ja metsloomad ning linnud; põhja- ja lõunamaa loomad ja linnud; öö- ja päeva loomad ja linnud; välimus; toitumine; eluviis ja elukoht;
Loomad ja linnud	areng, kasvutingimused
Putukad	
Taimed	Puu- ja juurviljad; marjad, puud, toa- ja õuetaimed; Välimus; toitumine; kasvukoht; hooldamine;
Eestlaste tähtpäevad ja pühad	rahva traditsioonid ja kombed;
Inimene ja inimese eluring	laps; täiskasvanu; mees; naine; inimkeha
Lapsepõlv	lapse sünn; kasvamine; õigused; kohustused
Perekond ja pere suhted	pere liikmed; sugulased; sugupuu; põlvkond, pere traditsioonid ja kombed
Kodu	kodumaja; koduõu; kodused tegevused; linn; alev; küla; tänav
Kodumaa	Loodus; emakeel; rahvus; riigi sümbolika;
Tervis	liikumine; toit; puhtus ja hügieen; töö ja puhkus; sotsiaalne keskkond (pere, sõbrad); looduskeskkond (puhas vesi, õhk, ümbrus)
Liiklus	liiklusvahendid, turvalisus liiklusvahendis; jalakäija ohutu liiklemine; reeglid liikluses; sõidukid; foor; turvavahendid; liiklusmärgid
Lasteaed	lapsed; kasvatajad; suhted; lasteaia töötajad; tegevused; mänguasjad; reeglid lasteaias
Kool	lapsed; õpetajad; tegevused, reeglid koolis
Teater	näidend; lava; lavadekoratsioonid; reeglid teatris käimisel; kostüümid; näitlejad
Elukutsed	erinevate elukutsete tutvustamine; töövahendid
Teised maad ja rahvad	naaberrahvad; tavad; kombed; lõunamaa rahvad; põhjamaa rahvad; nende kombed; teised rahvused Eestis
Teadus ja tehismaailm	teaduse saavutused; masinad ja seadmed; tehiskeskkond; ehitised

LISA 21

2-3AASTASE LAPSE ÜLDOSKUSED

2. ELUAASTA - LAPSE ÜLDOSKUSED

Mänguoskused

- 1) Hakkab kasutama asendusmänguasju.
- 2) Tekivad esimesed rollimängud.
- 3) Püüab täita lihtsamaid mängureegleid.
- 4) Mängib teistega lihtsaid igapäevaseid olukordi ja tegevusi kajastavaid mängu.
- 5) Tegutseb teistega kõrvuti.

Tunnetus – ja õpioskused

- 1) Keskendub lühikest aega ühele tegevusele, sõnalise juhendamise ja suunamise korral on ta püsivam.
- 2) Suhtleb 1 - 2 sõnaliste lausetega teiste lastega ja tuttava täiskasvanuga.
- 3) Kasutab mitteverbaalseid suhtlusvahendeid.
- 4) Sobitab erinevaid materjale ja esemeid.
- 5) Rühmitab ühe nähtava omaduse järgi.
- 6) Näeb oma kriipseldustes ja ehitistes reaalseid esemeid, püüab anda neile nime.
- 7) Hakkab tajuma sümboleid (tähed, numbrid)
- 8) Jätab nähtu meelde, on suuteline meenutama sõna abil.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- 1) Väljendab lihtsaid emotsioone, mis on tugevad ja vahelduvad kiiresti.
- 2) Kasutab osaliselt *mina* vormi, proovib ennast maksma panna, oskab keelduda ja *ei* öelda.
- 3) Teab oma eesnime.
- 4) Eneseteenindusel vajab täiskasvanu abi ja meeldetuletust.
- 5) Mõistab selgelt väljendatud keeldu.
- 6) Toetub võõrastega suheldes ja enesekindluse saavutamiseks tuttavale täiskasvanule.
- 7) Reageerib sõltuvalt situatsioonist ja ümbritsevate inimeste käitumisest.
- 8) Hindab oma oskusi ja suutlikkust paremaks kui need on.

3. ELUAASTA - LAPSE ÜLDOSKUSED

Mänguoskused

- 1) Osaleb täiskasvanuga ühismängus, teisi lapsi jälgib, tegutseb nendega kõrvuti.
- 2) Mängib mõnda aega koos teistega, järgib lihtsamaid reegleid.
- 3) Kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi ning mälupilte lihtsas rollimängus.
- 4) Plaanib ja organiseerib tegevust täiskasvanu abiga.

Tunnetus – ja õpioskused

- 1) Keskendub lühikeseks ajaks, tema tähelepanu ei ole veel püsiv.
- 2) On omandanud sõnavara, mis võimaldab tal ennast väljendada.
- 3) Osaleb dialoogis.
- 4) Jälgib lihtsaid lookesi, eristab väljamõeldud lugusid realistlikest.
- 5) Rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme omaduse või nimetuse järgi.
- 6) Tal on ettekujutus arvamõistest ja värvuste nimetustest.
- 7) Omandab uusi teadmisi korduva tegevuse, aktiivse tegutsemise ning mudelite järgi õppimise kaudu, vajab tagasisidet.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- 1) Saab aru, et inimestel võivad olla tema omadest erinevad tunded ja emotsioonid.
- 2) Väljendab tugevaid emotsioone, oma *mina*.
- 3) Võib karta tundmatuid ja uusi asju.
- 4) Enesekindlus on kõikuv: selle saavutamiseks vajab turvalisust, tunnustust, rutiini ja reegleid.
- 5) Loob sõprussuhteid nendega, kellega on rohkem koos
- 6) Eneseteenindusel vajab täiskasvanu meeldetuletust ja abi.
- 7) Algatab vestlust eri partneritega erinevatel teemadel.
- 8) Tahab igapäevastes olukordades valikute üle ise otsustada ja üritab neid ka täide viia.

4.ELUAASTA - LAPSE ÜLDOSKUSED

Mänguoskused

- 1) Võtab täiskasvanu rolli, tegutseb sellele vastavalt.
- 2) Kujuneb huvi teatud mänguteemade vastu (kauplus, arst jne.)
- 3) Arvestab reegleid mängudes, mida juhib autoriteet.
- 4) Tegutseb lühikest aega koos teistega, kuid eelistab üht mängukaaslast rühmale.
- 5) Seob omavahel erinevaid mänguliike.
- 6) Huvitub võistlusmängudest, tahab olla edukas.

Tunnetus - ja õpioskused

- 1) Oskab osaliselt oma tegevusi planeerida ja organiseerida.
- 2) Tegutseb iseseisvalt otsese juhendamiseta, kuid täiskasvanu juuresolekul.
- 3) Kõne toetub mälule ning sõltub sellest, kellega ja mis olukorras ta koos on.
- 4) Saab aru mõistatustest ja lihtsatest võrdlustest.
- 5) Osaleb ühistevõttes, teeb koostööd teiste lastega.
- 6) Keskendub tegutsedes mitmele nähtavale tunnusele ning jaotab oma tähelepanu.
- 7) Saab aru arvumõistest, huvitub tähtedest.
- 8) Omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kõne ja kujutluste kaudu.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- 1) Väljendab verbaalselt oma lihtsamaid tundeid, soove, tahtmisi ning püüab jõuda kokkuleppele.
- 2) Tahab olla iseseisev, kuid alati ei ole teadlik oma suutlikkusest.
- 3) Saab hakkama eneseteenindusega.
- 4) Teab oma nime, vanust ja sugu.
- 5) Vajab oma tegevuse tunnustamist ja täiskasvanu tähelepanu.

5. ELUAASTA - LAPSE ÜLDOSKUSED

Mänguoskused

- 1) Valib iseseisvalt mängu teema, arendab seda vastavalt oma teadmistele ja kogemustele.
- 2) Leiab mänguks sobivad mänguasjad, vajadusel valmistab need ise.
- 3) Kujuneb konfliktide lahendamise oskus, valib mängukaaslasi nii sümpaatia kui ka ühise huvi alusel.
- 4) Avaldab oma arvamust, oskab seda vajaduse korral põhjendada.
- 5) Suudab kaaslastega rahumeelselt kokku leppida vahendite ja rollide jaotamisel.
- 6) Eelistab sootüübilisi mängu.

Tunnetus – ja õpioskused

- 1) Tegutseb lühikest aega iseseisvalt, tegutsemiskindluse saavutamiseks vajab veel täiskasvanu abi.
- 2) Muudab oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga.
- 3) Hakkab oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet.
- 4) Keeleline areng võimaldab lahendada probleeme ja saavutada kokkuleppeid.
- 5) Räägib asjadest, mis on olnud või tulevad ning fantaseerib.
- 6) Keskendub tegevusele 20 minutit.
- 7) Oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid.
- 8) Omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt, lahendab probleeme.
- 9) Tal on ettekujutus numbritest ja tähtedest.
- 10) Eristab rühmi ja oskab neid võrrelda.

Sotsiaalsed ja enesekohased

- 1) Hakkab mõistma teiste tundeid ja mõtteid.
- 2) Väljendab oma tundeid ja räägib nendest.
- 3) Suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt.
- 4) On tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut.
- 5) Imiteerib täiskasvanu rolle ja tegevust, kasutades tema sõnavara ja maneere.
- 6) Oskab avalikus kohas sobivalt käituda.
- 7) Tahab oma rühma kuuluda, jälgib reeglite täitmist teiste poolt.
- 8) Püüab vahel teisi abistada ja lohutada, tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest.
- 9) Saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest, järgib neid igapäevases elus.

6. ELUAASTA - LAPSE ÜLDOSKUSED

Mänguoskused

- 1) Tunneb mängust rõõmu, keskendub sellele.
- 2) Kutsub teisi mängu.
- 3) Osaleb erinevates mänguliikides.
- 4) Jagab teistega mänguasju.
- 5) Rakendab loovalt oma kogemusi, teadmisi, muljeid.
- 6) Järgib mängureegleid, oskab neid teistele selgitada.
- 7) Mängib erinevaid rollimänge, kooskõlastab teistega oma tegevust.

Tunnetus – ja õpioskused

- 1) Plaanib oma igapäevategevusi, üritab alustatud tegevused lõpetada.
- 2) Suudab keskenduda 20 – 30 minutiks.
- 3) Kasutab tegevusi planeerides sisekõnet.
- 4) Kasutab info saamiseks kõnet.
- 5) Kasutab sidusat kõnet, tema dialoog on suunatud põhiliselt iseendale.
- 6) Osaleb aktiivselt tegevustes.
- 7) Kasutab teadmisi igapäevases elus, nii uudses kui ka tuttavas olukorras.
- 8) Kasutab uute teadmiste omandamisel meeldejätmise strateegiaid juhuslikult, teadvustab kordamise vajalikkust.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- 1) Seab endale eesmärged ja üritab neid ellu viia.
- 2) Tajub ja mõistab teiste emotsioone ja seisukohti, arvestab neid.
- 3) Osaleb rühmareeglite koostamisel, järgib neid.
- 4) Järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt.
- 5) Suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida, teha koostööd omal viisil.
- 6) Küsib vajaduse korral abi.
- 7) Loob sõprussuhteid.
- 8) Suudab tegutseda iseseisvalt, talub eemalolekut vanematest.